

Työeläkelaitoksille

KATSAUS SOVELTAMISASIOIHIN 3/98

Työsuhde / yrittäjätoiminta

PSYKOLOGIIN SOVELLETAAN YEL:Ä

X tekee sairaalassa keikkaluonteista työtä depressiotutkimusprojektissa. Tutkimuksia on keskimäärin 10 kertaa kuukaudessa. X työskentelee sairaalan tiloissa ja välineillä, tekee tutkimukset sairaalan valitsemille asiakkaille sairaalan määräämänä aikana ja projektin määrittämällä vakiomenetelmillä. Palkka on tutkimusta kohti nykyisin 400 mk ja palkat maksetaan X:lle laskun mukaan. X on työskennellyt 1993 alkaen, mutta hän on tehnyt sairaalan kanssa kirjallisen ostopalvelusopimuksen vasta 1.1.1998 alkaen. X saa työskennellä samanaikaisesti muille työntekijöille. Hän ei saa käyttää apulaista tai sijaista. Hänellä ei ole vuosilomaa eikä hän saa vuosilomakorvausta, ei myöskään kulkorvauksia eikä päivärahoja.

Kirjallisessa ostopalvelusopimuksessa on todettu, ettei lomaketta käytetä silloin, kun kyseessä on työsuhde. X:n työskentelyehdot ja olosuhteet ovat olleet samanlaiset myös 1.1.1998 edeltävällä ajalla. X:llä ei ole ollut oikeutta sairauslomaan eikä häntä ole vakuutettu työtapaturman varalta.

ETK: YEL

X saa palkan sovittuun kertakorvauksen perusteella laskun mukaan. Kirjallisessa ostopalvelusopimuksessa on todettu, ettei kyseessä ole työsuhde eivätkä ehdot ole muuttuneet 1.1.1998 verrattuna edeltävään aikaan. Työskentelyä muille ei ole rajoitettu. Työ on konsulttityyppistä asiantuntijan työtä. Työ tapahtuu työntekijän tiloissa ja välineillä tarkoituksenmukaisuussyistä eikä osoita, että työntekijällä olisi direktio-oikeus X:n työhön. ETK:n lausunto 1.9.1998, ETK sov12034 (tiedustelut Telma Syri).

SIVUTOIMINEN KIRJANPITÄJÄ YEL:Ä

X tekee kirjanpityä, tilinpäätöksiä ja veroilmoituksia sivutyönä kuudelle toimeksiantajalle. Hän tekee kaikki sivutyöt kotonaan omilla välineillään ja ATK-ohjelmillaan hänelle sopivana aikana. Asiakkaat tuovat materiaalin X:n kotiin ja noutavat sen, kun työ on valmis. Toista ei ole tehty erillisiä sopimuksia. Työskentelyä muille työntekijöille ei ole rajoitettu. Palkkiot maksetaan laskun mukaan. Erillisiä kustannusten korvauksia taikka vuosilomakorvauksia ei makseta. Sidonnaisuus eri työntekijöihin vaihtelee. Toisille X tekee vain veroilmoituksen ja

9.12.1998

tilinpäätöksen, toisille työntekijöille X laatii kuukausittain mm. verottajalle menevät raportit.

ETK: YEL

X:ltä on tilattu paremminkin työn lopputulos, ei niinkään tiettyä työpanosta. Kun lisäksi otetaan huomioon toimeksiantajien lukumäärä ja se, että kyse on sivutyöstä päätoimen ohella, ei sidonnaisuus yksittäiseen toimeksiantajaan voi muodostua kovin suureksi. Näin ollen työhön ei voi kohdistua työntekijöiden osalta työsuhteen edellyttämää johtoa ja valvontaa. Työtä on kokonaisuutena tarkastellen pidettävä yrittäjänä tehtynä työnä.

Jos kuitenkin sidonnaisuus johonkin yksittäiseen työntekijään on huomattavasti merkittävämpi, voi henkilö muun yrittäjätoiminnan ohella olla tähän nimenomaiseen työntekijään myös työsuhteessa. Sidonnaisuus voi ilmetä esimerkiksi säännöllisenä raportointivelvollisuutena tai työnantajan tarkempana ohjeistuksena. Työsuhteessa oleva asettaa työpanoksensa työnantajan käytettäväksi tämän ohjeiden mukaisesti.

ETK:n lausunto 13.10.1998, ETK sov12043 (tiedustelut Outi Lehmus).

* * *

TEL / LEL

TELINEASENNUKSET UUSIEN LAIVOJEN RAKENNUSTYÖN YHTEYDESSÄ TEL:A

Yhtiö tekee telakalla telinetöitä (pystytys, purku ja suojaus) uusiin, rakennettaviin laivoihin.

ETK: Sovellettava TEL:a, jos lain piiriin kuulumisen edellytykset täyttyvät. Mikäli TEL:n edellytykset eivät täyty, vakuutettava TaEL:n mukaan.

Uusien laivojen rakennustyöt jäävät LEL:n soveltamispiirin ulkopuolelle. Koska yhtiön tekemällä työllä on välitön yhteys uusien laivojen rakentamiseen, yhtiön suorittaman työn ei katsottu kuuluvan LEL:n piiriin. Yhtiö ei ilmoittanut tekevänsä muita töitä.

Lausunnossa todettiin vielä, että jos työntekijöiden pääasiassa tekemä työ muuttuu myöhemmin LEL:n piiriin kuuluvaksi rakennustyöksi, heidät on vakuutettava LEL:n mukaan.

ETK:n lausunto 13.10.1998, ETK sov12048 (tiedustelut Ritva Lehtinen).

* * *

Ulkomailla työskentely

RANSKASSA ASUVAAN PÄÄTOIMITTAJAAN EI SOVELLETTU SUOMEN TYÖELÄKELAKEJA

X toimi Kustannusosakeyhtiö A:n julkaiseman lehden päätoimittajana 1995 - 1997. Hän työskenteli pääasiassa Ranskassa, jonne hän oli muuttanut oman ilmoituksensa mukaan vuonna 1990. Lehti ilmestyi neljä kertaa vuodessa. Kutakin numeroa varten oli toimitusneuvoston kokous Suomessa ja X osallis-

9.12.1998

tui siihen. X:lle maksettiin kokoukseen osallistumisesta 1 000 mk ja päätoimittajan työstä 29 000 mk lehteä kohti. X kirjoitti lehteen myös muutamia kirjoituksia. Lisäksi X sai myydä yhden mainosivun lehdestä omaan lukuunsa. Kokouspalkkiosta pidätettiin lähdevero ja muu tulo oli verotonta Suomessa. Lääninverovirasto oli katsonut X:n Ranskassa asuvaksi 1.8.1991 lähtien ja rajoitetusti verovelvolliseksi Suomeen.

ETK: X:ään ei sovelleta Suomen työeläkelakeja.

X ei ole työskennellyt Ranskassa lähetettynä työntekijänä. Ranska on ollut hänen asuinmaansa ja hän on työskennellyt sekä Ranskassa että Suomessa. Kahden tai useamman jäsenvaltion alueella tavallisesti työskentelevään henkilöön sovelletaan Neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 14.2.b- ja 14a.2-artiklaa. Sekä palkatussa työssä että itsenäisenä ammatinharjoittajana työskentelevä henkilö on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu, jos hän harjoittaa toimintaansa osittain tällä alueella.

Ranska ratkaisee lainsäädäntönsä mukaisesti, onko X toiminut työsuhteessa vai yrittäjänä.

ETK:n päätös 21.9.1998, ETK sov1692 (tiedustelut Telma Syri).

* * *

Ulkomaalaisen tilapäinen työskentely Suomessa

KOLMEN VUODEN TILAPÄINEN TYÖSKENTELEY SUOMESSA - EI TEL

Oy on suomalais-japanilainen yhteisyritys. Yhtiöllä on sen perustamisesta lähtien ollut varatoimitusjohtajana noin 2-vuotiskauden kerrallaan yhtiön japanilaisen lisenssinantajan lähettämä edustaja.

X on toiminut Oy:n varatoimitusjohtajana 1.9.1996 alkaen. Hänen työlupansa päättyy 30.6.1998. Työnantaja hakee X:lle työlupaa vielä vuodeksi, koska hänen vastuullaan olevien uusien tuotteiden kehitystyö ja myynnin aloitus on osoittautunut odotettua vaikeammaksi. Yrityksen edun mukaista ei ole vaihtaa vastuuhenkilöä tässä vaiheessa. ETK:n vuonna 1997 antaman lausunnon mukaan X:n ei sovelleta TEL:a hänen työskennellessään Suomessa 1.9.1996-31.8.1998 välisenä aikana.

ETK: X:n työskentelyyn Oy:n palveluksessa ei sovelleta TEL:a 1.9.1996 - 31.8.1999.

Suomessa tehtävään työhön sovelletaan yleensä Suomen työeläkelakeja, jollei valtioiden välisestä sosiaaliturvasopimuksesta muuta johdu. Japanin ja Suomen välillä ei ole sosiaaliturvaa koskevaa sopimusta. Työeläkelakien soveltamiskäytännössä on kuitenkin katsottu, ettei ulkomaisen työnantajan tarvitse järjestää Suomeen tilapäiselle työkomennukselle lähettämälleen työntekijälle työeläketurvaa Suomessa, jos työntekijä ja työnantaja ovat saman maan kansalaisia.

X on Japanin kansalainen ja hän työskentelee Suomessa japanilaisen Ltd:n lähettämänä edustajana. Vaikka X:n työkomennus Suomeen jatkoajan kanssa

9.12.1998

tuleekin kestämaan kolme vuotta, voidaan sitä saadun selvityksen mukaan kuitenkin edelleen pitää tilapäisenä ja etukäteen ajallisesti rajattuna. X:n eläketurva on työnantajan ilmoituksen mukaan järjestetty Japanissa myös Suomen työskentelyn osalta.

Mikäli X:n työskentely Suomessa kuitenkin jatkuu vielä 31.8.1999 jälkeen, hänet on vakuutettava Suomessa TEL:n mukaan työkomennuksen alusta lukien. ETK:n lausunto 4.8.1998, ETK sov11908 (tiedustelut Outi Lehmus).

* * *

NUORTEN EUROOPPALAINEN VAPAAEHTOISTYÖ: EI TYÖSUHDE

Neuvoston päätös 1686/98/EY "Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö" -toimintaohjelmasta tuli voimaan 31.7.1998. Ohjelman mukaiset vapaaehtoistyöntekijät ovat 18-25-vuotiaita, joilla on laillinen kotipaikka jossakin EU-valtiossa. Vapaaehtoinen nuori työskentelee toisessa EU- tai ETA-maassa joko pitkäaikaisessa hankkeessa, jonka kesto on 6-12 kuukautta, tai lyhytkestoisessa hankkeessa, jonka kesto vaihtelee kolmesta viikosta kolmeen kuukauteen. Työpaikat Suomessa ovat yleishyödyllisissä organisaatioissa, kuten kunnissa, seurakunnissa tai kansalaisjärjestöissä. Työpaikkaa eivät voi tarjota yksityiset ihmiset eivätkä liikeyritykset. Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO, joka toimii hankkeen järjestäjänä Suomessa, kertoo, että vapaaehtoistyöntekijät eivät osallistu työnantajaorganisaation perustoimintaan, vaan heidän tehtäviensä tulisi tuoda jotakin lisäarvoa organisaatiolle. Vapaaehtoiset eivät saa korvata palkattua työvoimaa eikä heitä tämän vuoksi lasketa esimerkiksi päiväkodeissa henkilövahvuuteen.

Vapaaehtoisten työssä on vahva koulutuksellinen ja sivistyksellinen puoli. Vapaaehtoiset osallistuvat ennen Suomeen tuloaan viikonlopun kestäväan lähtövalmennukseen. Suomessa heillä on 7-10 päivän tulovalmennus, jonka CIMO järjestää. Vapaaehtoisilla on niin ikään nimetty tutor, joka ohjaa nuorta työtehtävissä ja auttaa kulttuuriin tutustumisessa. Vapaaehtoisen on osallistuttava ainakin jossakin määrin isäntämaan kielen opiskeluun. Isäntäjärjestön on järjestettävä vähintään peruskurssi, johon vapaaehtoisnuori voi osallistua työaikanaan korvauksetta. Laajempaankin kielten opiskeluun tulee antaa mahdollisuus myös työaikana. Kotimaahan palattuaan useilla vapaaehtoisilla on vielä yhteinen arviointiseminaari.

Vapaaehtoiset saavat hankkeen aikana asunnon ja ruoan luontaisetuna ja tämän lisäksi ns. taskurahan, jonka suuruus on enintään 222 ecua eli noin 1.300 markkaa kuukaudessa. Nuoret asuvat joko isäntäperheissä tai heille on järjestetty oma asunto. Taskurahan maksaa Suomessa toimiva isäntäjärjestö. Projektit saavat tukea EU:lta. Lähettävä järjestö on velvollinen huolehtimaan siitä, että vapaaehtoisella on riittävä vakuutusurva. Euroopan komissio on määritellyt minimiturvan, joka vapaaehtoiselle on taattava.

ETK: Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö -toimintaohjelmaan kuuluva vapaaehtoistyö, joka perustuu Euroopan yhteisöjen päätökseen numero 1686/98/EY, ei ole työsuhteessa tehtyä työtä. Näin ollen ohjelmaan osallistuville

9.12.1998

nuorille vapaaehtoisille ei tarvitse järjestää työsuhteeseen perustuvien eläkelaikien mukaista vakuutusta.

Vapaaehtoistyön tarkoitus ei ole taloudellisen edun saavuttaminen. Tämä todetaan päätöksen 1686/98/EY perusteluissa. Päätöksen perusteluissa todetaan myös mm., että nuorten osallistuminen vapaaehtoistyöhön on muodollisen koulutusjärjestelmän ulkopuolista koulutusta, jonka tarkoitus on tutustuttaa unionin nuoret muihin kulttuureihin ja kieliin sekä uusiin ajatuksiin ja hankkeisiin monikulttuurisessa kansalaisyhteiskunnassa. Nuorelle vapaaehtoiselle annetaan mahdollisuus epämuodolliseen oppimiseen isäntähankkeessa. Nämä toimet eivät päätöksen perustelujen mukaan voi millään tavoin olla verrattavissa työsuhteeseen eikä vapaaehtoistyöllä voi rajoittaa tai korvata mahdollisia tai olemassa olevia palkattuja työpaikkoja.

Päätöksen 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee mahdollisuuksiensa mukaan pyrkiä poistamaan sellaiset oikeudelliset ja hallinnolliset esteet, jotka rajoittavat nuorten ohjelmaan osallistumista ja vapaaehtoista liikkumista yli kansallisten rajojen. Samalla jäsenvaltioiden tulisi tunnustaa vapaaehtoistyöntekijöiden erityisasema.

Ottaen erityisesti huomioon edellä mainitut päätöksen 1686/98/EY perustelut sekä tavan, jolla CIMO on päätökseen perustuvaa vapaaehtoistyötä toteuttamassa, Eläketurvakeskus katsoo, että ei ole syytä poiketa päätöksessä ilmenevästä kannasta, jonka mukaan vapaaehtoistoimintaa ei voida verrata työsuhteeseen. Vapaaehtoistyötä on pidettävä koulutukseen rinnastettavana toimintana, jonka tarkoituksena on vapaaehtoistyöhön osallistuvan nuoren tukeminen kansainvälistyvässä maailmassa. Koska kyseessä ei siten ole työsuhteessa tehty työ, siihen ei myöskään sovelleta työsuhteeseen perustuvia työeläkelakeja.

Myös Kuntien eläkevakuutus, Kirkkohallitus ja Valtiokonttori ovat lausunnoissaan asettuneet samalle kannalle kuin Eläketurvakeskus. Eläkelaitokset edellyttävät kuitenkin sitä, että nuorella vapaaehtoisella tulee olla CIMOn antama selkeä todistus siitä, että hän osallistuu nimenomaan edellä kuvattuun "Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö" -toimintaohjelmaan. Näin isäntäjärjestönä toimiville yhteisöille ei synny epäselvyyttä siitä, onko vapaaehtoistyöntekijästä maksettava työntekijöitä koskevat työeläkevakuutusmaksut vai ei. ETK:n lausunto 5.10.1998, ETK sov12042 (tiedustelut Outi Lehmus).

* * *

Lähetetyn työntekijän asema

Lakiosaston tiedotteessa 7/98 (Katsaus soveltamisasioista 1/98) mainitusta ETK:n soveltamispäätöksestä (ETK sov1679) tehdystä valituksesta on ELK antanut päätöksen 25.8.1998. Myös ELK on päätöksessään katsonut, ettei työntekijään voida soveltaa TEL:a. (tiedustelut Anna-Stina Toivonen).

* * *